

בבא קמא ס-א

עניין: כיון שניתן רשות למשחית א'

רמב"ן שמות יב, כב

לחבל, ולכן הזהירם ממנו¹⁷². אבל לא ראה הרב לומר כן, מפני שהקב"ה בעצמו ובכבודו היה המכה.

והענין לומר שהזהיר הכתוב את ישראל במצרים שלא יצאו מפתח ביתם בלילה ההוא, לפי שהקב"ה עובר במצרים כמלך שעובר ממקום למקום וספקלטורים לפניו שלא יפגע בו אדם ולא יסתכל בו¹⁷⁴, כענין "ובא ה' אלהי כל קדושים עמך" (זכריה יד ה), וכן "והיה בעבור כבודי ומשפתי בנקרת הצור" (להלן לג כב), להגין עליו משרפים ופמליא של מעלה. וכיון שמצינו בשעה שנתנה רשות למשחית לחבל שאינו מבחין בין צדיק לרשע, לפיכך¹⁷⁵ אין אדם רשאי לשנות דרך העולם שיצא בלילה, לפי שהוא זמנן של חיות שנתן להם לטרוף, ואין להבחין בין צדיק לרשע:

פני יהושע

ליישוב דעל כרחק הא דתני רב יוסף לעיל כיון שניתן רשות למשחית נמי לאו משום מכות בכורות איירי שהיא לא היתה ע"י שום משחית אלא ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו כדדרשינן ועברתי אני ולא מלאך וא"כ לא שייך לומר אינו מבחין אלא הא דקאמר כיון שניתן רשות למשחית היינו משום דסתם לילה הוא רשות למשחיתים וכן פרש"י להדיא בחומש על פסוק דואתם לא תצאו ע"ש וא"כ ילפינן שפיר דלעולם יכנס בכי טוב ואין להקשות א"כ מאי ענין האי קרא ללילה של מכות בכורות ומה נשתנה מכל הלילות כבר פירשו היטב הרא"ם דהתם הוצרך להזהירם טפי שאם אחד מהם היה ניזוק היו המצריים אומרים שמכות בכורות גופא היא ששלטה בהם והיו חילול השם בדבר שמושה אמר ולכל בני ישראל וכו' וידעו כי ה' הפלא בין ישראל וק"ל:

מהר"ל גור אריה שמות יב, כב

וקשה דהא כתיב (פסוק כג) "ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם", שנראה בפירוש כי היה המשחית מכה, והא (ד) כתיב (פסוק יג) "והכיתי" ולא המלאך³⁸³, בודאי לא היתה ההכאה רק על ידו בכבודו ובעצמו, והיינו שהיתה הכאתו יותר כוללת³⁸⁴ ויותר ראשונה³⁸⁵, ולפיכך מה יכה המשחית אחר שהוא בכבודו היה מכה והוא קודמו, ולא הגיע הדבר למשחיתים, כי הכאתו יתברך יותר קודמת³⁸⁶. ובישראל שלא היתה המכה בהם הוצרך לומר "ולא יתן המשחית", דהא יגיע להם המכה³⁸⁷, אם לא היה זה שהקב"ה לא נתן רשות. ועוד, דאפילו

בנין אריאל פרשת בא

ואומר כי הגה המפרשים הרגישו צמ"ש ולא יתן המשחית וגו' דמשמע שהיה ע"י משחית והלא דברי רז"ל פה אחד¹⁰ אני ולא השליח כנודע. ואפשר לומר על פי מה שכתבו רז"ל [ב"מ ס"א:] אני שהצחנתי בין טיפה של צכור כו' והיינו כדפרישית צפ' זו שהיו כמה רווקים אלל אשה אחת והולדות כולן צכורות לאצותיהן ע"ש [ברש"י ד"ה שהבחנתי במצרים]. ודבר זה לא נעשה על ידי שליח אלל על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, אלל הצכורות הידועים לכל אפשר שלקו על ידי משחית, וזוה נמקימו צ' הכתובים: